



ILLUSTRATIE: MAX KISMAN VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

ENERGIE

Laten we vooruitkijken in de achteruitkijkspiegel

Het is niet altijd een voordeel om bij het gerijpte deel van de natie te behoren, maar in deze gekke tijd voelt dat toch anders. Ik herinner me de eerste oliecrisis uit mijn tienerjaren als het begin van een onstillebare nieuwshonger en mijn eerste pogingen om te begrijpen hoe de wereld van de energie verstregeld was met geopolitiek. De ingrijpende gebeurtenissen van toen, met een olie-embargo, autolose zondagen, benzine op de bon en de pendeldiplomatie van Kissinger, hebben het verloop van mijn werkzame leven bepaald.

Die eerste energiecrisis was zeker niet de laatste fundamentele wending in de internationale verhoudingen met een flinke impact op internationale energiemarkten. Mijn pad werd in 1973 bepaald door het willen begrijpen van de wereld om me heen, om de context waarin de crisis van toen kon plaatsvinden te doorgronden. Ook in deze crisis probeer ik min of meer diezelfde vraag te beantwoorden.

Maar voor de huidige generatie tieners liggen de vragen wellicht op een ander vlak. Laten zij zich inspireren door de crisis en nemen de aanmeldingen bij genees- en verpleegkunde toe? Staat er straks een nieuwe generatie geëngageerde politici op, minder gedreven door het individu maar meer door de collectieve belangen? Of komen er juist meer studenten internationale betrekkingen en economie, om de intensieve verwevenheid in de wereld beter te begrijpen? Zullen zij de omstandigheden waarin deze coronacrisis kon ontstaan willen doorgronden en vooral begrijpen waarom deze in verschillende samenlevingen op verschillende manieren werd aangepakt?

VOORBODE

De huidige crisis is, net als toen, wellicht niet de oorzaak, maar het gevolg van ontwikkelingen die eerder plaatsvonden en onvoldoende werden herkend. Misschien zijn de verschillende maatschappelijke jongerendemonstraties, net als de hippies in de jaren zestig, de voorbode van een herbezinning: welke samenleving willen we na deze gezondheids crisis met elkaar?

➤ **Net als bij de oliecrisis in 1973 is strategische voorraad nu broodnodig**

➤ **Dat vraagt een omslag van efficiency naar 'vet op de botten'**

➤ **Dat geldt voor ons energiesysteem, maar ook voor zorg en onderwijs**

De benodigde miljarden om de transitie flink aan te zwingelen, vallen in het niet bij wat dit jaar aan steun is uitgegeven

De olieschok bracht Nederland immers ook veel structurele veranderingen. Zou de coronacrisis net dat duwtje kunnen zijn om het energieroer fundamenteel om te gooien?

Dat biedt een kans om van het streven naar ultieme efficiëntie te bewegen naar meer effectiviteit, het liefst ook met een herwaardering van ingebouwde veiligheidsmarges. Dus iets meer vet op de botten, niet alleen in het energiesysteem, maar ook op het gebied van onderwijs, gezondheid, openbaar vervoer en woningbouw, om er een paar te noemen. In 1973 betaalde iedereen graag voor de collectieve zekerheid van een strategische olievoorraad, waarom nu dan niet uit welbegrepen eigenbelang voor medicijnen, ic-bedden en kleinere klassen? Of voor de energietransitie?

IETS MEER DURF

Niet dat we kostenbewustzijn geheel overboord moeten gooien, maar iets meer durf om het energiesysteem in de komende tien jaar fundamenteel op een andere leest te schoeien mag wel, en met meer aandacht voor waarde en nieuwe waardecreatie, in plaats van alleen maar te kijken naar kosten.

Zeker nu we ook in 2021 tegen veel extra collectieve uitgaven aanlopen en begrotingstekorten opbouwen, lijkt het me nuttig het toekomstige verdienmodel dan maar meteen op die nieuwe leest te schoeien. Dat gaat niet meer lukken als we in de periode van schuldaflossing terechtkomen en het huidige gecombineerde Keynesiaans-Schumpeteriaans moment voorbij laten gaan zonder structurele veranderingen.

De benodigde extra miljarden van overheid en bedrijven om de energietransitie de komende jaren flink aan te zwingelen, vallen in het niet bij wat we in 2020 aan inkomens- en andere steun hebben uitgegeven. Verder mag een beetje meer vertrouwen in verbeteringen van bestaande en nieuwe technologie ook best in de mix gegooid worden. De ambities voor wind op zee kunnen omhoog en bieden Nederland kansen.

Bovendien hebben we, sinds 1973,

ruimte over in ons aardgasleidingstelsel door een combinatie van energiezuinigere huizen, enorm verbeterde cv-installaties en energie-efficiëntere industrie. Deze overcapaciteit vormt de basis van de waterstofsnelweg die dit decennium gerealiseerd zal worden en die helpt de offshore-wind in ons energiesysteem te absorberen en de CO₂-emissies te verlagen. Ons netwerk biedt in de jaren daarna de mogelijkheid voor meer.

NIEUWE ROLLEN

In de periode na 1973 werd de basis gelegd voor beleid gericht op minder afhankelijkheid van een enkel Opec-lid en meer OECD-productie. Ook kwam er onder geopolitieke en economische druk aandacht voor meer diversiteit in de energiedragers en een nieuwe samenstelling van de elektriciteitsmix. Dit bracht nieuwe rollen voor kernenergie en aardgas in het energiesysteem en in sommige landen inderdaad een wederopstanding van kolen.

De oplossingen van toen zijn niet meer die van vandaag. Toch zijn ook voor de huidige problemen de antwoorden binnen handbereik.

Anno nu moet het toch ook lukken om lessen te trekken uit deze crisis, en vooral uit de vele rafelranden die deze crisis heeft blootgelegd? Rafelranden die met een iets breder zoompje beter gerepareerd hadden kunnen worden.

Woningen, zorg, onderwijs, energie: al deze broodnodige herstelwerkzaamheden en vraagstukken zullen bepalend zijn voor het pad van de tieners van vandaag. Laten we hopen dat deze generatie het met verve op zal pakken, voor ons allemaal.



Coby van der Linde is directeur Clingendael International Energy Programme (CIEP) en (deeltijd)hoogleraar geopolitiek en energie aan de RUG. Reageer via expert@fd.nl.

